

УДК 340.12:352:316.3

DOI: <https://doi.org/10.33098/3083-726X.2026.1.33.56-63>

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ІНСТИТУЦІЙНИЙ МІСТ МІЖ ДЕРЖАВОЮ І ГРОМАДЯНСЬКИМ СУСПІЛЬСТВОМ

Стечишин Алла*

*доцент кафедри права імені академіка УАН о. Івана Луцького, кандидат юридичних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила» (м. Івано-Франківськ, Україна) ORCID:
<https://orcid.org/0009-0002-0550-4390>

У статті досліджено місцеве самоврядування як особливий інституційний механізм, що забезпечує взаємодію між державою, територіальною громадою та інститутами громадянського суспільства. Обґрунтовано, що місцеве самоврядування не може розглядатися лише як нижчий рівень публічної адміністрації або допоміжний елемент державного управління, оскільки його природа поєднує публічно-владний, демократично-представницький і громадський виміри. Основну увагу зосереджено на конституційно-правових засадах місцевого самоврядування, положеннях Європейської хартії місцевого самоврядування та Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні», які формують нормативну основу муніципальної автономії, субсидіарності та участі населення у вирішенні питань місцевого значення. Показано, що місцеве самоврядування виконує роль інституційного мосту між державою і громадянським суспільством через наближення публічної влади до людини, легітимацію управлінських рішень, залучення мешканців до місцевої політики, координацію діяльності громадських організацій, професійних об'єднань, ініціативних груп, органів самоорганізації населення та інших локальних акторів. Окремо проаналізовано значення реформи децентралізації в Україні, яка посилює спроможність територіальних громад, розширила фінансову та організаційну основу місцевого самоврядування і актуалізувала проблему відповідальності органів місцевої влади перед громадою. Доведено, що в умовах війни місцеве самоврядування набуває додаткового значення як інструмент соціальної стійкості, самоорганізації населення, гуманітарної взаємодії та підтримання довіри до публічної влади. Зроблено висновок, що ефективно місцеве самоврядування є не периферійним, а базовим елементом демократичної правової держави, оскільки саме на локальному рівні громадяни найчастіше безпосередньо стикаються з владою, оцінюють її справедливість, відкритість і здатність реагувати на суспільні потреби.

Ключові слова: місцеве самоврядування, територіальна громада, громадянське суспільство, держава, децентралізація, субсидіарність, муніципальна демократія, правова держава.

© Стечишин А., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Стечишин А. Місцеве самоврядування як інституційний міст між державою і громадянським суспільством. *Art of Justice*. Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2026. Вип. 1 (33). С. 56-63. DOI: <https://doi.org/10.33098/3083-726X.2026.1.33.56-63>

Постановка проблеми

Становлення правової держави та розвиток громадянського суспільства неможливі без ефективного місцевого самоврядування, яке є найближчим до людини рівнем публічної влади. Саме на місцевому рівні громадянин найчастіше вступає у практичний контакт із владними інституціями і як наслідок – отримує адміністративні, соціальні, освітні, комунальні та інші послуги, бере участь у громадських слуханнях, місцевих ініціативах, консультаціях, обговоренні бюджету, роботі органів самоорганізації населення. Тому місцеве самоврядування виступає не лише механізмом управління територіальними справами, а й важливою формою демократичного посередництва між державою та суспільством.

Особливість місцевого самоврядування полягає у його подвійній природі. З одного боку, воно є складовою системи публічної влади, функціонує на основі Конституції та законів України, реалізує делеговані державою повноваження і забезпечує виконання значної частини публічних завдань. З іншого боку, його первинним суб'єктом є

територіальна громада, тобто спільнота жителів, яка має право самостійно вирішувати питання місцевого значення. У цьому поєднанні публічно-владного та громадівського начал і проявляється унікальна інституційна роль місцевого самоврядування як мосту між державою і громадянським суспільством.

Актуальність дослідження зумовлена також українським досвідом децентралізації, що з 2014 року спрямована на передачу повноважень і фінансових ресурсів ближче до людей, тобто на рівень громад. Офіційна логіка реформи полягає у тому, що значна частина управлінських рішень має ухвалюватися на найближчому до мешканців рівні, де краще видно реальні потреби населення, локальні ресурси та соціальні ризики. Водночас успіх такої моделі залежить не лише від перерозподілу повноважень, а й від наявності активного громадянського середовища, прозорості місцевої влади, дієвих механізмів участі та відповідальності органів самоврядування перед громадою.

Особливої ваги ця проблематика набуває в умовах повномасштабної війни, коли громади стали простором самоорганізації, волонтерської мобілізації, підтримки внутрішньо переміщених осіб, гуманітарної допомоги, захисту критичної інфраструктури та забезпечення базових потреб населення. У кризових умовах саме місцеве самоврядування часто забезпечує перший рівень реагування на виклики, координуючи взаємодію державних органів, громадських організацій, бізнесу, волонтерів і мешканців. Це підтверджує, що місцеве самоврядування є не периферійною, а системоутворювальною інституцією демократичної державності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблематика місцевого самоврядування як інституційної форми взаємодії держави, територіальної громади та громадянського суспільства посідає важливе місце в сучасних юридичних дослідженнях. У працях О. Батанова, В. Кравченка, Х. Приходько акцентовано увагу на значенні партисипативної демократії в системі місцевого самоврядування, зокрема на необхідності законодавчого забезпечення реальної участі громадян у прийнятті рішень на місцевому рівні. Дослідження О. Батанова та В. Сметани розкривають правозахисний потенціал місцевого самоврядування, що дозволяє розглядати його не лише як організаційну форму публічної влади, а й як механізм захисту прав людини у найближчому до громадянина соціальному середовищі. У працях Я. Ковальчука та Л. Лабенської місцеве самоврядування аналізується крізь призму імплементації Європейської хартії місцевого самоврядування та євроінтеграційних процесів, що підкреслює значення європейських стандартів автономії, субсидіарності й організаційної спроможності територіальних громад. Окремий напрям сучасних досліджень представлений працями Т. Стешенко та А. Зозулі, у яких висвітлено функціонування місцевого самоврядування в умовах воєнного стану та виклики, пов'язані зі збереженням децентралізаційних здобутків у кризовий період. Важливе теоретико-прикладне значення має також монографія С. Штурхецького, у якій обґрунтовано комунікативний потенціал місцевого самоврядування як інструменту діалогу між владою і громадою. Узагальнення наукових джерел дає підстави стверджувати, що сучасна правова наука дедалі частіше розглядає місцеве самоврядування не лише як елемент публічної влади, а як інституційний простір співучасті, комунікації, правозахисту та формування активного громадянського суспільства.

Попри значну увагу науковців до питань становлення місцевого самоврядування, децентралізації публічної влади та розвитку громадянського суспільства, низка важливих аспектів цієї проблематики залишається недостатньо розкритою. Зокрема не повною

мірою вирішеною залишається й проблема балансу між автономією місцевого самоврядування та потребою забезпечення єдності державної політики. Особливої актуальності це питання набуває в умовах воєнного стану, посилення безпекових ризиків, необхідності швидкого прийняття управлінських рішень і водночас збереження демократичних процедур на місцевому рівні. Саме тому подальшого наукового аналізу потребує місце місцевого самоврядування в системі публічної влади України як інституту, що поєднує публічно-владний, громадський, соціальний і демократичний виміри.

Мета статті полягає у теоретико-правовому обґрунтуванні місцевого самоврядування як інституційного мосту між державою і громадянським суспільством, а також у визначенні його функцій у забезпеченні демократичної участі, легітимації публічної влади, розвитку територіальних громад і зміцненні правової державності.

Виклад основного матеріалу дослідження

Місцеве самоврядування є одним із тих інститутів, у яких найбільш виразно перетинаються держава і громадянське суспільство. Держава створює конституційну та законодавчу основу для його функціонування, визначає межі компетенції, гарантує правовий статус територіальних громад, забезпечує судовий захист місцевого самоврядування та встановлює загальні стандарти публічного управління. Водночас громадянське суспільство наповнює місцеве самоврядування реальним соціальним змістом, оскільки саме активність мешканців, громадських організацій, професійних об'єднань, волонтерських рухів, ініціативних груп і локального бізнесу перетворює формальну систему органів на живий механізм участі та відповідальності.

Конституційна модель місцевого самоврядування в Україні ґрунтується на визнанні територіальної громади первинним суб'єктом самоврядування. Згідно з Конституцією України, місцеве самоврядування є правом територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України¹. Це положення має принципове значення, оскільки виводить місцеве самоврядування за межі суто адміністративної логіки. Його джерелом виступає не тільки держава, яка делегує або регламентує певні повноваження, а й громада як носій локальної публічної волі.

У цьому контексті Європейська хартія місцевого самоврядування є важливим нормативним орієнтиром для української моделі муніципальної демократії. Хартія закріплює принцип, за яким місцеве самоврядування означає не лише право, а й реальну спроможність органів місцевого самоврядування регулювати та управляти суттєвою часткою публічних справ². Саме категорія "спроможності" є ключовою: формальне право громади на самоврядування втрачає зміст, якщо вона не має належних фінансових, кадрових, організаційних та процедурних інструментів для реалізації своїх повноважень. Тому інституційний міст між державою і громадянським суспільством не може бути зведений лише до декларації автономії; він потребує реальних ресурсів, компетенцій і гарантій.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» конкретизує цю модель через визначення місцевого самоврядування як гарантованого державою права та реальної здатності територіальної громади самостійно або під відповідальність органів і посадових

¹ Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

² Європейська хартія місцевого самоврядування. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text

осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення¹. Це формулювання поєднує три важливі елементи – державну гарантію, самостійну активність громади та відповідальність органів місцевого самоврядування. Власне в цій тріаді проявляється місткова функція місцевого самоврядування, коли воно діє в правовому полі держави, однак його легітимність залежить від здатності відповідати інтересам громади.

Інституційний міст між державою і громадянським суспільством має кілька взаємопов'язаних вимірів. Перший із них – представницький. Місцеві ради та сільські, селищні, міські голови формуються через вибори, а тому є способом перетворення локальної громадянської волі на публічно-владні рішення. Через виборчі механізми громада не просто висловлює політичні симпатії, а делегує право діяти від її імені у сфері бюджету, комунальної власності, місцевого розвитку, просторового планування, благоустрою, освіти, культури, соціального захисту та інших сфер щоденного життя. Водночас представницький характер місцевого самоврядування потребує постійного доповнення інструментами прямої участі, інакше між громадою та її органами виникає дистанція, характерна для бюрократизованих управлінських систем.

Другий вимір – партисипативний. Місцеве самоврядування створює простір для участі громадян у вирішенні питань, які безпосередньо впливають на якість їхнього життя (Батанов та ін., 2014). До таких механізмів належать громадські слухання, місцеві ініціативи, загальні збори громадян, електронні петиції, консультації з громадськістю, бюджет участі, публічні обговорення містобудівної документації, участь у роботі консультативно-дорадчих органів. Саме ці інструменти роблять громадянське суспільство не зовнішнім спостерігачем, а співучасником місцевої політики. У демократичній громаді мешканець виступає не лише адресатом послуг, а й суб'єктом вироблення рішень.

Третій вимір – комунікативний. Місцеве самоврядування забезпечує постійний обмін інформацією між державою, громадою та соціальними групами. Через органи місцевого самоврядування держава отримує інформацію про локальні потреби, соціальні конфлікти, інфраструктурні проблеми, демографічні зміни, економічний потенціал, освітні й культурні запити населення (Штурхецький, 2011). У зворотному напрямі громада отримує доступ до публічної політики, державних програм, процедур, ресурсів і механізмів захисту прав. Якщо цей комунікативний канал працює ефективно, місцева влада стає перекладачем державної політики мовою конкретних потреб громади, а громадські ініціативи – джерелом коригування державних рішень.

Четвертий вимір – правозахисний. На локальному рівні значна частина прав людини набуває практичного змісту: право на освіту, охорону здоров'я, соціальний захист, безпечне довкілля, доступність міського простору, житло, культурне життя, участь в управлінні публічними справами (Батанов, Сметана, 2021). Органи місцевого самоврядування не є класичними правозахисними інституціями у вузькому сенсі, але вони створюють умови, за яких права можуть бути реалізовані або, навпаки, залишатися декларативними. Саме тому якість місцевого самоврядування безпосередньо впливає на правову культуру громадян, їхню довіру до права та відчуття справедливості публічного порядку.

П'ятий вимір – інтеграційний. Громада є складним соціальним організмом, у якому співіснують різні групи: мешканці різного віку, підприємці, освітяни, військові та їхні родини, внутрішньо переміщені особи, молодь, люди з інвалідністю, громадські активісти, релігійні та культурні спільноти (Ковальчук, Лебенська, 2024). Місцеве самоврядування

¹ Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

має здатність поєднувати ці групи навколо спільних питань розвитку території, безпеки, соціальної підтримки, благоустрою, освіти, економічного відновлення. Саме на локальному рівні абстрактне поняття громадянського суспільства набуває конкретних форм взаємодії: спільних проєктів, партнерств, консультацій, волонтерських мереж і громадського контролю.

Реформа децентралізації істотно посилила значення цієї місткової функції. Передача повноважень і фінансових ресурсів на рівень громад змінила баланс між центром і місцями та надала територіальним громадам більшу відповідальність за власний розвиток. Однак децентралізація не може бути зведена лише до адміністративно-територіальної або бюджетної реформи. Її глибинний демократичний зміст полягає в тому, що рішення мають ухвалюватися ближче до людей, а отже, мають бути більш чутливими до місцевих потреб. Якщо громади отримують повноваження без належної участі мешканців, існує ризик формування локальної бюрократії, яка відтворює недоліки централізованого управління на нижчому рівні.

Саме тому місцеве самоврядування потребує розвинених механізмів підзвітності. Підзвітність не обмежується періодичними виборами. Вона включає прозорість бюджету, відкритість засідань місцевих рад, доступ до публічної інформації, звітування посадових осіб, участь громадськості у плануванні розвитку громади, антикорупційні інструменти, незалежний громадський моніторинг, публічне обговорення стратегічних документів. Чим сильніші ці механізми, тим більше місцеве самоврядування виконує функцію мосту, а не бар'єру між владою та суспільством.

Важливим елементом такої моделі є органи самоорганізації населення, ОСББ, громадські організації, благодійні фонди, професійні спілки, молодіжні та ветеранські об'єднання, волонтерські ініціативи. Вони часто мають кращий доступ до конкретних проблем людей, ніж формальні адміністративні структури. Місцеве самоврядування, взаємодіючи з ними, може підвищувати якість управлінських рішень, запобігати соціальній ізоляції, формувати спільну відповідальність за розвиток території. Водночас така взаємодія має бути інституційно врегульованою, прозорою та недискримінаційною, щоб участь громадянського суспільства не перетворювалася на вибіркове залучення лише лояльних або зручних для влади акторів.

В умовах війни місцеве самоврядування продемонструвало особливу здатність до адаптації. Громади стали не лише адміністративними одиницями, а й просторами соціальної стійкості. Органи місцевого самоврядування координували евакуацію, допомогу внутрішньо переміщеним особам, підтримку військових і їхніх родин, забезпечення критичних послуг, комунікацію з міжнародними партнерами, відновлення пошкодженої інфраструктури. Поряд із ними діяли громадські організації, волонтерські штаби, бізнес, релігійні спільноти, освітні установи. Така взаємодія показала, що в кризових умовах ефективність держави значною мірою залежить від того, наскільки вона здатна спиратися на локальні спільноти й не придушувати їхню самоорганізацію.

Разом із тим воєнний стан створює додаткові виклики для місцевого самоврядування. Посилення ролі військових адміністрацій, обмеження окремих процедур участі, безпекові ризики, кадрові втрати, міграція населення, руйнування інфраструктури та бюджетні дисбаланси можуть звужувати реальну автономію громад. У таких умовах особливо важливо зберегти баланс між потребою централізованого безпекового управління та необхідністю підтримувати демократичну природу місцевого самоврядування. Інакше

воєнна доцільність може поступово витіснити місцеву демократію, що матиме негативні наслідки для післявоєнного відновлення.

Отже, місцеве самоврядування як інституційний міст між державою і громадянським суспільством виконує не одну, а комплекс взаємопов'язаних функцій: представницьку, партисипативну, комунікативну, правозахисну, інтеграційну, сервісну, антикризову та легітимаційну. Його ефективність визначається не лише наявністю рад, виконавчих органів і посадових осіб, а й якістю зв'язку між ними та громадою. Чим вищий рівень довіри, відкритості, участі та відповідальності на місцевому рівні, тим міцнішою є демократична держава загалом.

Висновки

Місцеве самоврядування є одним із базових інститутів демократичної правової держави, оскільки саме воно забезпечує практичне поєднання публічної влади з повсякденними потребами людини та громади. Його природа не зводиться до нижчого рівня державної адміністрації, адже первинним суб'єктом місцевого самоврядування є територіальна громада, яка має право самостійно вирішувати питання місцевого значення.

Інституційна роль місцевого самоврядування як мосту між державою і громадянським суспільством проявляється через представництво локальної волі, участь мешканців у прийнятті рішень, комунікацію між владою та громадою, захист локальних інтересів, інтеграцію різних соціальних груп і формування довіри до публічної влади (Стешенко, Зозуля, 2024). Ефективне місцеве самоврядування перетворює громадянське суспільство з пасивного спостерігача на активного співучасника управління.

Українська реформа децентралізації посилила інституційну спроможність територіальних громад, однак її демократичний потенціал залежить від прозорості, підзвітності та реального залучення мешканців. Передача повноважень і ресурсів на місця має супроводжуватися розвитком механізмів громадської участі, місцевого контролю та відповідальності посадових осіб перед громадою.

В умовах війни місцеве самоврядування набуло особливого значення як інструмент соціальної стійкості, гуманітарної взаємодії та підтримання базових публічних послуг. Водночас збереження демократичної природи місцевого самоврядування є важливою умовою післявоєнного відновлення, оскільки сильні громади здатні не лише реалізовувати державну політику, а й формувати нову якість суспільної солідарності, правової культури та громадянської відповідальності.

Перспективи подальших наукових розвідок

Перспективним напрямом подальших досліджень є поглиблений аналіз механізмів участі громадян у місцевому самоврядуванні в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Окремої уваги потребує вивчення співвідношення повноважень органів місцевого самоврядування і військових адміністрацій з погляду збереження демократичної природи локального управління. Доцільним є також дослідження ролі громадських організацій, органів самоорганізації населення, волонтерських мереж і місцевого бізнесу у формуванні соціальної стійкості територіальних громад. Подальші наукові розвідки можуть бути спрямовані на вироблення критеріїв оцінювання відкритості, підзвітності та інституційної спроможності місцевого самоврядування як основи ефективної взаємодії держави і громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Батанов О. В., Кравченко В. В., Приходько Х. В. Партиципативна демократія в системі місцевого самоврядування: проблеми законодавчого регулювання. *Аспекти публічного управління*. 2014. № 9–10. С. 12–28.
2. Батанов О. В., Сметана В. В. Конституційно-правове забезпечення правозахисної діяльності у сфері місцевого самоврядування: досвід компаративного аналізу : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 316 с.
3. Ковальчук Я. Г., Лабенська Л. Л. Імплементация Європейської хартії місцевого самоврядування в умовах євроінтеграції України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №4. С. 83–87. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-4/15>
4. Стещенко Т. В., Зозуля А. С., Місцеве самоврядування та реформа децентралізації під час воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №3. С. 104–107. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/22>
5. Штурхецький С. В. Комунікативний потенціал місцевого самоврядування в Україні. Рівне : ТОВ «Овід», 2011. 148 с.

References

1. Batanov, O. V., Kravchenko, V. V., & Prykhodko, Kh. V. (2014). Partycypatyvna demokratiia v systemi mistsevoho samovriaduvannia: problemy zakonodavchoho rehuliuвання [Participatory democracy in the system of local self-government: Problems of legislative regulation]. *Aspekty publichnoho upravlinnia* [Aspects of Public Administration], (9–10), 12–28 [in Ukrainian].
2. Batanov, O. V., & Smetana, V. V. (2021). *Konstytutsiino-pravove zabezpechennia pravozakhysnoi diialnosti u sferi mistsevoho samovriaduvannia: dosvid komparatyvnoho analizu* [Constitutional and legal support of human rights activities in the field of local self-government: Experience of comparative analysis]. Odesa. Vydavnychiy dim "Helvetyka" [in Ukrainian].
3. Kovalchuk, Ya. H., & Labenska, L. L. (2024). Implementatsiia Yevropeiskoi khartii mistsevoho samovriaduvannia v umovakh yevrointehratsii Ukrainy [Implementation of the European Charter of Local Self-Government in the context of Ukraine's European integration]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal* [Legal Scientific Electronic Journal], (4), 83–87. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-4/15> [in Ukrainian].
4. Steshenko, T. V., & Zozulia, A. S. (2024). Mistseve samovriaduvannia ta reforma detsentralizatsii pid chas voiennoho stanu [Local self-government and decentralization reform during martial law]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal* [Legal Scientific Electronic Journal], (3), 104–107. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/22> [in Ukrainian].
5. Shturkhetyskiy, S. V. (2011). *Komunikatyvnyi potentsial mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini* [Communicative potential of local self-government in Ukraine]. Rivne. TOV "Ovid" [in Ukrainian].

LOCAL SELF-GOVERNMENT AS AN INSTITUTIONAL BRIDGE BETWEEN THE STATE AND CIVIL SOCIETY

Stechyshyn Alla*

*Associate Professor at the Department of Law named after Academician of the Ukrainian Academy of Sciences, Father Ivan Lutskyi, Candidate of Legal Sciences, Higher Education Institution "King Danylo University" (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

The article examines local self-government as a specific institutional mechanism that ensures interaction between the state, the territorial community, and civil society institutions. It is argued that local self-government cannot be understood merely as a lower level of public administration or an auxiliary component of state governance. Its legal and social nature combines public authority, democratic representation, municipal autonomy, and civic participation. The study focuses on the constitutional foundations of local self-government, the European Charter of Local Self-Government, and the Law of Ukraine "On Local Self-Government in Ukraine", which together form the normative basis for municipal autonomy, subsidiarity, and public participation in local affairs. The article demonstrates that local self-government performs the function of an institutional bridge between the state and civil society by bringing public authority closer to the individual, legitimizing public decisions, involving residents in local policy-making, and coordinating the activities of non-governmental organizations, professional

associations, initiative groups, bodies of self-organization of the population, and other local actors. Special attention is paid to the decentralization reform in Ukraine, which strengthened the capacity of territorial communities, expanded their financial and organizational basis, and made the issue of accountability of local authorities to the community especially relevant. It is proved that under wartime conditions local self-government acquires additional significance as an instrument of social resilience, civic self-organization, humanitarian cooperation, and public trust. The article concludes that effective local self-government is not a peripheral but a fundamental element of a democratic rule-of-law state, since it is at the local level that citizens most often encounter public authority and assess its fairness, openness, and ability to respond to social needs.

Key words: local self-government, territorial community, civil society, state, decentralization, subsidiarity, municipal democracy, rule-of-law state.

Дата першого надходження статті до видання: 30.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.06.2026
Дата публікації: 29.06.2026